

Handleiding voor begeleiders

Taalplezier voor thuis

Ontwikkeld door:

Context

Als school organiseer je soms activiteiten voor ouders en probeer je zo goed mogelijk contact te hebben met hen. Naast dat er verschillende communicatiekanalen zijn, worden er informatieavonden (of -ochtenden), taallessen of gezinsondersteuning georganiseerd. Ouders worden gestimuleerd om meer voor te lezen, samen met hun kind naar de bibliotheek te gaan of andere ontwikkelingsgerichte uitjes te ondernemen. Maar het is niet voor alle ouders mogelijk naar deze bijeenkomsten te komen en het is nog maar de vraag wat ouders hiervan mee naar huis nemen. Er zijn verschillende factoren die ouders belemmeren om dit soort activiteiten fysiek bij te wonen of om genoeg (mentale) ruimte hebben om iets met de informatie te doen. Er is aan informatie en voorlichting vaak geen te kort, maar het ontbreekt ouders aan geloof in eigen kunnen en aan praktische handvatten. En bij ouders die weinig tot geen Nederlands spreken, kan een hardnekkig idee heersen dat zij in hun thuistaal niet kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van hun kind, vooral als hun thuistaal een lokale taal is of een taal zonder schrift.

Over 'Taalplezier voor Thuis'

Taalplezier voor Thuis is een materialenpakket voor meertalige gezinnen die graag thuis taalontwikkende activiteiten willen doen. Het bestaat uit 10 activiteiten voor leerlingen in de middenbouw (groep 3 – 4 – 5) en 10 activiteiten voor leerlingen in de bovenbouw (groep 6 -7 -8). De activiteiten zijn verdeeld over vier thema's:

- Hoe goed ken je elkaar?
- Eten
- Samen lezen
- Zomer

Bij elk thema zitten 2 of 3 activiteiten, zodat een thema en de bijbehorende woordenschat meerdere keren voorbij komen. Ouder en kind hebben zo de tijd om de woordenschat tot zich te nemen in de thuistaal of in het Nederlands.

Bij elke activiteit zijn maximaal 10 woorden geselecteerd en uitgelegd die bij het thema passen. Deze woorden komen terug in het materiaal en de gezinnen worden uitgedaagd deze woorden zowel in het Nederlands als in de thuistaal te leren.

Doelen van Taalplezier voor Thuis

Door Taalplezier voor Thuis in te zetten, werk je aan de volgende doelen:

1. **Versterken van interactie tussen ouder en kind**
Mondelinge (taal)activiteiten zijn minstens zo belangrijk voor de taalontwikkeling van kinderen als leesactiviteiten. Vooral activiteiten die interactie tussen ouders en kinderen uitlokken (Laghzaoui, 2011; Van der Pluijm et al, 2019). Een voorwaarde is dat ouders voldoende vaardigheden hebben om interactie vorm te geven, zodanig dat zij hun kinderen educatief kunnen stimuleren (Teepe, 2018).
2. **Meertaligheid inzetten als kracht**
Het stimuleren van activiteiten thuis in de thuistaal van het gezin, vergroot de betrokkenheid van meertalige ouders (Barrueco et al, 2016). Het verlaagt de drempel om zulke activiteiten op te pakken en vergroot het zelfvertrouwen van ouders. Daarnaast is rijke talige input in de

eigen taal waardevoller dan gebrekkige of onjuiste input in de schooltaal (in dit geval Nederlands). Ten slotte hebben taalactiviteiten in de thuistaal ook een positief effect op het leren van Nederlands. Vergroot het bewustzijn bij ouders over de positieve effecten van de inzet van hun thuistaal en inspireer hen in hoe dat kan.

3. **Een educatief thuismilieu**

Het stimuleren van een rijk thuismilieu is een belangrijke voorwaarde voor de geletterde en mondelinge taalontwikkeling van kinderen (Bierman et al, 2015). Geletterde activiteiten zijn automatisch de eerste activiteiten die hierbij horen, zoals het aanleren van woorden, zingen en voorlezen (De la Rie, 2018). Taalplezier voor Thuis geeft ouders concrete handvatten talige activiteiten ook voor oudere kinderen (middenbouw en bovenbouw) vorm te geven en mogelijk ook inspiratie om dat verder uit te breiden buiten het materiaal om.

Hoe werk je ermee?

Er zijn verschillende overwegingen te maken wanneer je besluit het materiaal mee te geven aan ouders. Het belangrijkste vertrekpunt is het gezin hierin. Het materiaal is gemaakt voor ouders die thuis één of meerdere andere talen dan het Nederlands spreken. We onderscheiden verschillende doelgroepen:

1. **Ouders met gemiddeld tot veel schoolervaring en sociaal en cultureel kapitaal**

Hebben de ouders zelf veel schoolervaring en merk je dat zij bewust bezig zijn met de schoolse ontwikkeling van hun kind? Dan kun je dit materiaal, eventueel met een korte uitleg, meegeven om thuis zelfstandig te gebruiken. Zij kunnen zelf goed inschatten wat hun kind aankan en wat het kind interessant vindt.

2. **Ouders met enige schoolervaring die eventueel de Nederlandse taal nog leren**

Hebben de ouders enige schoolervaring en nemen zij bijvoorbeeld deel aan taallessen op school? Dan kun je dit materiaal via de taaldocent of begeleider meegeven, waarbij de ouders ook instructie ontvangen. Zo kun je bijeenkomsten wijden aan de voordelen van meertalig opgroeien en de meerwaarde van ouders bij de schoolse ontwikkeling van het kind. Ook zou je aandacht kunnen besteden aan het laten groeien van het zelfvertrouwen van de ouder en samen kunnen zoeken naar onderwerpen die de ouder aanspreken. Eventueel kun je achteraf met de ouders napraten over hoe het is gegaan. Je kunt reflectie en uitwisseling met andere ouders faciliteren door een groepsapp hierover te starten of door uitwisselingsmomenten te organiseren op school.

3. **Ouders met weinig/geen of slechte schoolervaring die weinig zichtbaar zijn op school**

Hebben de ouders weinig tot geen schoolervaring en zijn ze weinig zichtbaar bij activiteiten van de school? Of zie je dat kinderen vaak worden opgehaald door een oudere broer of zus? Dan kun je intensievere begeleiding overwegen, zoals bijvoorbeeld 1-op-1 of in een klein groepje. Ouders met weinig of geen schoolervaring hebben een heel beperkt referentiekader als het aankomt op ideeën voor educatieve activiteiten. Daarnaast zijn zij vaak verkeerd geïnstrueerd over het gebruik van hun thuistaal naar hun kinderen. Ten slotte ontbreekt het hen vaker aan zelfvertrouwen of geloof in eigen kunnen wanneer het gaat om het initiëren of uitvoeren van educatieve activiteiten met hun kinderen. Deze doelgroep heeft informatie, ondersteuning en inspiratie nodig. 'Modellen' oftewel 'voordoen hoe je iets kunt aanpakken' is een belangrijke strategie om de ouders helpen groeien in hun rol als educatief partner. Ook hebben zij concrete, op maat gemaakte oplossingen nodig die passen bij hun

gezinssituatie. Denk bijvoorbeeld aan het samen bepalen van een geschikt tijdstip of het pakken van de juiste materialen.

Mocht je bij deze vorm van begeleiding weerstand ervaren vanuit het gezin of vanuit één van de ouders? Of signaleer je (grote) problemen? Zorg ervoor dat dit geen weerslag heeft op het kind. Het kan voor een kind bijvoorbeeld ongemakkelijk of verdrietig zijn om steeds te moeten verantwoorden waarom zijn ouder niet kan of wil meedoen. Gezinnen waar grote problemen spelen hebben daarnaast weinig mentale 'bandbreedte' om ergens de rust voor te vinden of om iets nieuws te leren. Je kunt deze gezinnen beter helpen om deze problemen op te lossen of te reduceren, voordat je hen uitnodigt om ergens aan deel te nemen.

In alle gevallen geldt dat er altijd ruimte moet blijven voor de eigen aanpak van de ouder. Waar we in het Nederlandse onderwijs gewend zijn aan directe en gelijkwaardige communicatie tussen kind en volwassene, is dat niet overal het geval. Hoewel je als begeleider een beeld hebt van hoe die interactie er idealiter uit ziet, is jouw ideaalbeeld niet altijd haalbaar of wenselijk voor de deelnemende gezinnen.

Pedagogische en didactische principes

Bij de ontwikkeling van het materiaal hebben we verschillende pedagogische en didactische principes gehanteerd. Hieronder volgen de belangrijkste:

- Elke activiteit start en sluit af met een 'check-in' van hoe het met het kind gaat. Deze start- en afsluitingsoefening zijn altijd hetzelfde. De ouder oefent zo met creativiteit in het vragen van hoe het met het kind gaat of hoe het op school ging.
- Kies je ervoor het gezin te begeleiden? Laat de begeleiding dan maximaal een uur duren. De ervaring leert dat de aandachtspanne van ouder en kind (na school- en werktijd) vaak kort is. Zodra het 'plezier' verdwijnt en men vermoeit raakt, is het tijd om te stoppen. Het maakt niet uit of alle activiteiten van een thema dan af zijn. Het afmaken van zoveel mogelijk activiteiten is geen doel van het programma.
- De instructie is geschreven op het niveau van het kind. Dit omdat niet alle ouders (al) kunnen lezen in het Nederlands. In de instructie wordt het kind ook aangesproken en aangespoord om diens ouder te vragen naar bepaalde onderwerpen of te vragen om iets in de eigen taal te zeggen.
- Wanneer bij ouders het besef groeit dat zij ook in hun thuistaal ook de algemene kennis en taalontwikkeling van hun kind kunnen stimuleren, zullen zij die rol met meer plezier en zelfvertrouwen op zich nemen.
- Je kunt er bij de begeleiding voor kiezen om ouders te laten oefenen met vertalen via de telefoon. Op die manier krijgen zij meer toegang tot andere materialen in het Nederlands. Met een druk op de knop werk je toe naar meer zelfredzaamheid.
- We hebben ondervonden dat ouders thuis weinig materialen hebben voor educatieve activiteiten, zoals (prenten)boeken, papier, scharen, klei, schriften, etc. Wel heeft vrijwel iedereen een smartphone en een internetverbinding. Ook weten we dat ouders hun

kinderen graag een iPad geven of tv laten kijken. We geven daarom ook tips voor educatieve apps en platforms voor kinderen, zodat zij in die periode verantwoorde en educatieve content te zien krijgen.

- Niet in alle gezinnen is de ouder de persoon die educatieve activiteiten met het kind onderneemt. Ouders die veel moeten werken lukt het bijvoorbeeld vaak niet om kinderen te helpen. Het kan zijn dat andere (jong)volwassenen die rol op zich nemen binnen het gezin. Om die reden sporen we kinderen aan een 'buddy' te zoeken om de activiteiten mee samen te doen. Een buddy kan een oudere broer/zus zijn, een grootouder, een buurman, etc. Als je merkt dat de ouder zelf ongemotiveerd is, dan raakt het kind ook ongemotiveerd. De buddy kan in dat geval beter iemand zijn die gemotiveerder is om dit samen met het kind te doen.
- Het materiaal is modulair. Start met onderwerpen die aansluiten bij de interesses van ouder en kind. Begin met thema's die ouder en kind goed liggen of waar ze al verstand van hebben. Dat kan motiverend werken.
- In gezinnen waar heel weinig wordt gelezen en waar soms zelfs weerstand is tegen boeken en lezen, kunnen opdrachten over boeken en lezen averechts werken. Kies dan liever de insteek van 'verhaal'. In games, series en films zitten immers ook verhaallijnen! Sluit te aller tijden aan bij de interesses van de kinderen en ouders. Het gaat in de eerste plaats om plezier en succeservaringen beleven. Daarna om rijke interactie. Daarna pas over of iets 'correct' is geschreven of niet.
- Er zitten verschillende zwart-wit afbeeldingen in het materiaal. Dit is voor de kinderen die graag tekenen, vooral na schooltijd. Tussen opdrachten door kunnen ze dan even kleuren.

Een voorbeeld uit Amsterdam

De organisaties

- Stichting Kennis en sociale Cohesie (SKC) is een welzijnsorganisatie in Amsterdam die verschillende programma's verzorgt voor de talent- en taalontwikkeling voor kinderen.
- Elan is een Amsterdamse welzijnsorganisatie en taalschool in één en is gespecialiseerd in praktijkgerichte taallessen rondom taal en ouders.
- De Bekkersschool is een Amsterdamse Familieschool, die zich naast het verzorgen van basisonderwijs ook inzet voor het wegnemen van belemmeringen die er mogelijk voor zorgen dat sommige kinderen minder kansen zouden krijgen dan anderen. Binnen de school zijn verschillende organisaties actief die aanvullend educatief aanbod voor kinderen én hun gezin verzorgen, waaronder SKC en Elan.

Aanleiding

Elan, SKC en de Bekkersschool signaleerden dat er een groep ouders was die eigenlijk nooit in beeld kwamen bij de activiteiten voor ouders. Zij schrijven zich bijvoorbeeld elk jaar in voor de taallessen, maar komen vervolgens niet. De school weet dat er bij al deze gezinnen van alles thuis speelt: wisselende en afwijkende werktijden van de ouders, gezondheidsproblemen, moeite met rondkomen, familieomstandigheden, contact met vele instanties... Het lukt de ouders simpelweg niet om deel te nemen aan het georganiseerde aanbod. De organisaties vermoeden dat de gezinnen meer baat hebben bij flexibele ondersteuning, die zij thuis op een eigen gekozen moment kunnen inzetten dat het hen het beste uitkomt.

In gesprek

De organisaties gaan met de ouders in gesprek. Waar zouden ze behoefte aan hebben? Alle ouders geven aan erg veel waarde te hechten aan 1-op-1 begeleiding voor hun kind en vinden begrijpend lezen belangrijk. Voor zichzelf zien ze een rol in het helpen bij huiswerk van kinderen thuis en het leren van de eigen taal en normen en waarden. Ook geven alle ouders aan zelf niet of maar een paar jaar naar school te zijn geweest. Zij hebben vroeger vaak gehoord dat 'school niet voor hen is' of hebben negatieve ervaringen met leren. Ze zetten zich in om hun kinderen mee te geven dat zij meer kansen hebben dan dat hun ouders hebben gehad en dat ze daar gebruik van moeten maken.

De opzet en samenwerking

Op basis van de gesprekken met ouders, besluiten de organisaties om de materialen van 'Taalplezier voor Thuis' mee te geven naar huis en om dit in het begin onder individuele begeleiding van stagiairs van SKC te laten plaatsvinden. De stagiairs doen voor hoe zij met het kind de werkbladen behandelen en zorgen ervoor dat ouders beseffen dat zij ook in hun thuistaal enorm kunnen bijdragen aan de schoolse ontwikkeling van het kind. Enkele gezinnen worden thuis begeleid, voor andere gezinnen regelde de school een lokaal na schooltijd.

Verloop van de begeleiding

De school nodigt ouders uit voor 'Taalplezier voor Thuis' en laat ook weten wat er van hen verwacht wordt. SKC koppelt elk gezin aan een begeleider en ze zoeken naar een moment in de week waarop het de gezinnen uitkomt. Soms vindt de begeleiding thuis plaats, soms willen de ouders liever op school afspreken. Enkele ouders denken dat het een soort huiswerkbegeleiding betreft, maar de school legt hen nog eens extra uit dat de ouder zelf ook actief deelneemt. De ouders vinden het een onwennig idee en sommigen hebben er naast hun drukke baan en gezinsleven weinig energie voor. Bij enkele gezinnen blijven de ouders in het begin wat meer op de achtergrond. Naarmate er meer onderwerpen worden behandeld, blijken dat ouders langzamerhand toch aanhaken. Vooral wanneer

het gaat over iets waar ze zelf veel vanaf weten en enthousiast over zijn. Dat kan de familiegeschiedenis zijn, het klimaat in het land waar ze zelf geboren zijn of feestdagen die zij thuis vieren. De ouders lezen zelf niet en hebben ook nooit voor gelezen. Wel vonden zij het leuk om de video's van o.a. SchoolTV en het Klokhuis die bij de onderwerpen passen samen met hun kind te kijken en daar over te praten. Wanneer de ouders enthousiast waren, werden de kinderen dat automatisch ook. De SKC-begeleiders zagen dat kinderen niet altijd zin hadden in taalopdrachten na schooltijd. Ze waren moe en vaak hadden ze vanwege hun dyslexie weinig zin in lezen. De begeleiders selecteerden in het materiaal opdrachten waarbij ze weinig hoefden te schrijven of waarbij ze hun bijdrage op een andere manier konden uitvoeren, zoals door te tekenen of te knutselen. Ook sommige ouders die moeite hadden met lezen en schrijven (in zowel het Nederlands als de thuistaal) vonden dat leuker om te doen. De begeleider zorgde ervoor dat de interactie tussen ouder en kind bleef bestaan, in het Nederlands of in een andere thuistaal.

Sterke punten van deze aanpak

- Deze ouders hechten veel waarde aan hun individuele relatie met school. De school is een belangrijke schakel in het informeren, enthousiasmeren en uitnodigen van deze gezinnen.
- De begeleiders hadden alle vrijheid om uit het materiaal te gebruiken wat hen hielp en alles wat niet goed viel (in eerste instantie) over te slaan. Bij deze ouders en kinderen zijn succeservaringen belangrijker dan zoveel mogelijk oefeningen doen.
- Begeleiders sloten aan bij wat ouder en kind interessant vonden en vooral wat zij al goed konden en waar zij al expert in zijn. Plezier en succeservaring staat centraal!

Overdenkingen

- Bij een enkel gezin speelde er te veel op de achtergrond voor ouders om zelf ook actief te kunnen meedoen. Voor deze gezinnen is eerst iets anders nodig, bijvoorbeeld meer stabiliteit in de thuissituatie.
- De individuele begeleiding door studenten was eenmalig mogelijk door een projectsubsidie. De school denkt na over andere manieren om het materiaal in het vervolg aan te bieden en te verspreiden.

Bibliografie

Barrueco, S.; Smith, S. & Stephens, S. (2016) [Supporting parent engagement in linguistically diverse families to promote young children's life success](#). In: *Journal of Applied Research on Children: Informing Policy for Children at Risk: Vol 7: Iss.1, Article 13*.

Bierman, K.L., Welsh, J.A., Heinrichs, B.S., Nix, R.L. & Mathis, E.T. (2015) [Helping head start parents promote their children's kindergarten adjustment: The research-based developmentally informed parent program](#). In: *The science of learning and teaching at home. Vol. 86, Iss. 6. P 1877 – 1891*.

De la Rie, S. (2018) [Effects of family literacy programs: The role of implementation quality](#).
Rotterdam: Kenniscentrum Talentontwikkeling

Laghzaoui, M. (2011) [Emergent academic language at home and at school: A longitudinal study of 3- to 6-year old Moroccan Berber children in the Netherlands](#). Tilburg: Tilburg University.

Teepe, R.C. (2018) Enhancing preschoolers' vocabulary through family literacy programs. Nijmegen: Behavioural Science Institute – Radboud University

Van der Pluijm, M. (2020) [At home in language: Design and evaluation of a partnership program for teachers with lower-educated parents in support of their young children's language development](#).
Rotterdam: Hogeschool Rotterdam

Verder lezen?

- [Aanpak: Thuis in Taal](#).
- [Voor ieder kind een stevig taalhuis: samenwerken aan een taalrijke omgeving voor jonge kinderen](#). Door: Martine van der Pluijm (2024) – Kenniscentrum Talentontwikkeling | Hogeschool Rotterdam

Colofon

Titel:	Handreiking voor begeleiders Taalplezier voor Thuis
Ontwikkeld door:	ITTA UvA, Elan, Bekkersschool en SKC.
In opdracht van:	Gemeente Amsterdam
Jaar:	2025

Voor vragen, neem contact op met ITTA via basisvaardigheden@itta.uva.nl